

članci

HUMANIZAM I TEANDRIZAM II. VATIKANSKOG SABORA

Tomislav ŠAGI-BUNIĆ

(Sažetak)

U uvodnom predavanju pod naslovom »Humanizam i teandrizam II. vatikanskog sabora« Tomislav Šagi-Bunić pošao je od prvog autentičnog tumačenja djela Sabora koje je iznio papa Pavao VI. na posljednjoj javnoj sjednici 7. XII. 1965. Papa je tada rekao da se Crkva na Saboru proglasila »služkinjom ljudskog roda« i da je zacrtala »naš novi humanizam«. Sabor o »novom humanizmu« govori u Konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu. Novi humanizam vidi u čovjeku prije svega biće koje je *odgovorno* za sve druge ljude i za sav svijet. Crkva je sakramenat, odnosno znak i oruđe sjedinjenja čovjeka s Bogom i jedinstva svega ljudskoga roda, pa stoga njezin »novi humanizam« odmah prelazi u teandrizam, to jest »bogočovještvo«. Crkva u čovjeku vidi ponajprije biće sa savješću koje odgovorno traži puteve i načine solidarne brige i suradnje svih ljudi za opće dobro svih ljudi bez obzira na rasu, naciju, kulturu, socijalni položaj ili ideologiju. Zato su temeljni pojmovi saborske vizije o čovjeku: dostojanstvo ljudske osobe, koja ima transcendentalnu vrijednost, i izgradnja zajedništva svih ljudi kao slobodnih bića, koja se uzajamno slobodno obogaćuju u zajedničkom traženju zrelosti i punine, koja se dovršava u Bogu Ocu i Sinu i Duhu Svetome, odnosno u proživljavanju zajedništva koje polazi od zajedništva božanskih osoba i znači ulaženje u udioništvovanje u tom božanskom zajedništvu, jer je čovjek stvoren na sliku Božju, a po daru spasenja svi su ljudi pozvani da po Isusu Kristu u Duhu Svetome imaju pristup k Ocu.

Iz poimanja čovjeka kao bića u savjesti odgovorna za sve ljude proizlazi saborsko naglašavanje slobode, koje se osobito izražava u Deklaraciji o slobodi u vjerskim stvarima.

U tom je kontekstu važno saborsko naglašavanje čovjekovih prava koja je počela naglašavati francuska revolucija a u kršćanstvo preuzeo papa Ivan XXIII. enciklikom »Pacem in terris«. To danas predstavlja na neki način temeljnu misao nastojanja pontifikata pape Ivana Pavla II. Na toj liniji Sabor se zalaže za punu demokraciju u ljudskom društvu ocrtavajući kao ideal potrebu da svi ljudi postignu pravo na suodlučivanje u svim strukturama, počevši od upravljanja državom do suodlučivanja u privrednim poduzećima i stvaranja uspješne međunarodne političke organizacije koja će omogućiti da se izbjegne rat koji bi danas značio općeljudsku katastrofu i razor svega.

Sabor naglašava čovjekovu tjelesnost i inzistira da nitko ne smije prezirati tijelo. S time je u vezi također stavljanje u prvi plan dostojanstva čovjekova rada, po kojemu je čovjek sustvaralac s Bogom i ima zadatak da dovrši Božje stvaranje. U naglašavanju rada kao čovjekove osobne vrijednosti posebno se na Saboru istaknuo naš nadbiskup Franić.

Čovjek kao tjelesno i radno biće dobio je od Boga sva materijalna dobra da ih obrađuje i čuva. Zemlja je prije svega dana svemu čovječanstvu, a privatno vlasništvo dobara i državno raspodjeljivanje zemlje dolazi tek u drugom redu i mora biti tako uravnavano da svemu čovječanstvu i svakom čovjeku omogućuje ravnopravan pristup k svim dobrima, pa i kulturnim, za opći rast svijui i omogućivanje da svaka ljudska osoba raste u svome dostojanstvu.

S time je u vezi saborska spoznaja da je čovjek povijesno biće i da se njegovo zalaganje za rast u dostojanstvu događa unutar povijesnih uvjetovanosti i okolnosti. A to vodi k novom vrednovanju *vremena* kao i k prepoznavanju *kairosa*, to jest prikladnog vremena za akcije i pothvate. Stoga ne vrijedi više govor da »imamo još vremena«, jer nikad nemamo vremena za čekanje, nego moramo prepoznavati »znakove vremena« i u pravo se vrijeme založiti za ono što je u tom vremenu moguće i potrebno, jer se izgubljeno prikladno vrijeme više ne vraća.

I u otkrivanju pravog vremena i u poduzimanju prikladnih koraka potrebna je solidarna suradnja svijui. A to zahtijeva da se uspostavi dijalog među svima ljudima i ljudskim grupama kako bi se u uzajamnom poštivanju i slobodi otkrilo ono što treba u tom vremenu poduzeti.

Dijalog zahtijeva kao svoju pretpostavku uzajamno uvažavanje i međusobnu ljubav.

Tu je najsržniji priključak novog kršćanskog humanizma na teandrizam, jer se prava i puna međusobna ljubav može rascvasti tek na temelju Božje pomoći, a teško na temelju samih ljudskih sila koje su po grijehu zapletene u igre različitih interesa.

Zato je jedna od temeljnih spoznaja Sabora, nasuprot prijašnjem uobičajenom načinu shvaćanja, da Duh Sveti, kojega je Krist nakon uskrsnuća dao Crkvi, djeluje u svemu svijetu, to jest također izvan vidljive Crkve potičući ljude da traže veću autentičnost čovječnosti, pa po tome i zajedničko traženje puta u zajedništvu koje je po slici Božjeg zajedništva.

Šagi-Bunić je na koncu požalio što Sabor nije uspio dostatno ocrtati položaj žene i njezina dostojanstva i uloge u sveopćem hodu čovječanstva, premda je na Saboru bilo o tome govora i neke su temeljne točke zacrtane. Druga izvanredna sinoda prigodom 20 godina Sabora inzistira na potrebi da se i u Crkvi i u svijetu promiče dostojanstvo žene i uspostavi njezina opravdana ravnopravnost s muškarcem.

Pavao VI. je u spomenutom govoru rekao da je saborska slika čovjeka »volutamente ottimista« — svjesno optimistička. To je u skladu s time da Crkva propovijeda »Radosnu vijest« spasenja, premda zna da ima u svijetu mnogo zla, ali ona nosi u sebi božanske snage kojim se ta zla svijeta mogu prevladati.